

Zsigmond József

NÉPI TÁNCOK, TÁNCBÉLI SZOKÁSOK ÉS TÁNCSZÓK A FELSŐ-MAROS MENTI MAGYARÓN

Szülőfalum, a hétszázhatvanöt éves Magyaró község a Felső-Maros mentén az egyik legrégebbi település.¹ E vidék mind földrajzi, mind népességi szempontból igen sajátos egységet alkot szűkebb hazánk, ERDÉLY földjén. Maros megyében a Maros bal partján terül el, a Székely körvasút mellett, vasútállomása van, és a hozzátartozó Ficzkó és Holtmaros falvakkal együtt, valamint a Maros átellenbeni jobb partján levő Disznajó és Marosvécs magyarlakta községekkel félszigetszerűen ékelődik be a Szászrégentől északkeletre fekvő szintiszta román lakosságú falvak közé. Ez Felső-Maros mente leghagyományörzőbb magyarlakta vidékének tekinthető.²

A magyarói népi táncokat, a nyelvterület más vidékeihez hasonlóan, két kategóriába csoportosíthatjuk: a *párostáncok* és a *legényesek*, azaz *verbunkosok* csoportjára. A párostáncokat legények és leányok, illetve férfiak és asszonyok táncolják; míg a legényeseket, minthogy megnevezéséből is kitűnik, legények, illetve férfiak ropják.

Táncalkalmak szempontjából pedig az alábbi három csoportosításba tartozó alkalmak szerint osztályozhatók:

I. Kimondott táncolási alkalmak:

— A három jeles nagy ünnep alkalmával: karácsony és újévvel együtt, húsvét és pünkösd valamennyi napjain a templomozás idején kívül;

— Karácsony előtti *elővasárnap* táncor;

— Karácsonyi kántáláskor a seregbeli vőfélyek pár perces táncban *megforgatják* a felkántált családok nőszemélyeit;

— Újévi *almaöntés*kor hasonlóan, a seregbeli vőfélyek beköszöntés után szintén pár perces táncban megforgatják a megtisztelt ház nőszemélyeit;

— Újév napján és este;

— Egyes farsangi vásárnapokon és este;

— Házibálokon, régebben az ún. *batyusbálokon*;

— Szüreti bálók alkalmával, amit ritkábban és csak az utóbbi időkben rendeztek, mivelhogy Magyaró nem szőlőtermő vidék.

II. Az emberi élet eseményeihez fűződő táncolási alkalmak:

— Konfirmáláskor, ünnepi ebédek után egyes esetekben;

— Sorozáskor vannak az ún. *regutatáncok*;

— Rukkoláskor pedig a szokásos *katonatáncok*;

— *Kézfogás*nak nevezett eljegyzési multságokon, asztalbontás után;

- Lakodalom napján szokott lenni az ún. *sírató, síratótánc*;
- Lakodalomban a menyasszony *felkontyolása* után van a *menyasszonytánc*, ami már inkább *menyecsketánc*-nak számítható;
- Lakodalomban asztalbontás után van a táncmultság, ami sok esetben kivilágos-kivirradtig szokott tartani. Ilyenkor szokott sorra kerülni a *párnástánc*, amit Magyarón az *Elvesztettem zsebkendőmet / megver anyám érte, / Ki megkapta, adja vissza, / Csókot adok érte!* szövegű közismert dalra szokás táncolni.

III. Munkavégzéssel kapcsolatos táncolási alkalmak:

— *Fársángolás* idején a *fonóházakban*, esetenként a fonóest befejezése után, egy-egy *szájmuzsika*, tangóharmonika dallamára vagy csupán énekszóra, esetleg *fiüttyülésre*;

— Farsangi vásárnapokon, amikor nincsen lakodalom vagy egyéb táncmultság, a fiatalság össze szokott gyűlni a fonóházakban, és ott hasonlóképpen zenészek nélkül is szoktak táncolni;

— Farsang idején az alakoskodó *muszkarák* minden fonóházat sorra felkeresnek, és figurális táncaikkal meg bohózatokkal szokták szórakoztatni a résztvevőket;

— Nagyobb *kalákákon* munka végeztével, a szokásos eszem-iszom után, néha-néha még táncolásra is sor kerül;

— Aratókalákákon, *búzakoszorú vivésekor* a koszorút vivő menyecske rituális táncfigurákkal ugrándozva igyekszik elkerülni az útközben jobbról-balról kannákkal, sőt vedrekkel reázúdított vizet. Így haladt az énekelve hazafelé tartó aratókalákás csapat élén. A gazda házában asztalbontáskot legtöbbször táncra perdültek. Sajnos a kollektívizálással kimaradt ez a szép régi szokás.

— *Tollútépő kalákákon* készítették elő régen a *férjhez adó* leány kelengyéjét képező párnákhoz szükséges tollat. Az ilyen tollfosztó társasmunka után is szoktak néha táncolni;

— Hasonlóképpen *terebúzaszedéskor* a *tisztításon*, azaz *terebúza-hántáson* összeverődött fiatalok is táncolással szokták néha befejezni a munkát.

Megjegyzendő, hogy a magyarói kocsmákban sohasem szoktak táncolni, sem régebben, sem mostanában. Magyaró községének 1936-ig nem volt művelődési háza, és így a táncmultságokat ünnepek alkalmával egy-egy tágasabb falusi házban, nyári időben pedig az alkalmi táncokat egy-egy csűrben rendezték. Ünnepek alkalmával a táncokat *legényseregenként* külön-külön rendezték. Seregek számát pedig a mindenkori *táncoslegények* létszáma határozta meg, a közel háromezer lelket számláló nagyközségben. A húszas-harmincas években 4-5 sereg-re oszlott a falu legénysége, seregenként 25-30 táncoló legényt számít-

va. És mivelhogy a hosszan elnyúló fekvésénél fogva a község *Alszege* és *Felszege* oszlik, a legényseregek is eszerint alakultak. Többnyire két *nagysereg* alakult az idősebb korosztályok legényeiből, és 2-3 *kicsi sereg* a fiatalabbakból. Ficzkón is 1-2 sereg alakult az ún. *erdei legények*ből. Külön seregük volt a község 21-22 százalékát képező román legényeknek. A község 6 százalékát kitevő cigányok alkalmi bálokat rendeztek a környéken lakó cigányokkal együtt, mindig más-más faluban. Magyarón még a nagyobb iskolás gyermekeknek is volt táncossergük, amit csúfondárosan *Dámici-seregének* neveztek (egy hajdani, hasonló nevű cigányprímásról); és ha a gyermektáncon kisiskolások is táncoltak, a szóbeszéd szerint azt szokták mondani, hogy “a jövőben még zab sem terem”.

Az ilyen legényseregeket évente szokták újraalakítani a téli ünnepkör előtti időszakokban: karácsony előtt hat héttel. Életképessége a téli—tavaszi ünnepkör végéig, pünkösdig szokott tartani. A tavaszi, nyári és őszi mezőgazdasági munkák időszakában nem volt szokás táncmulatságokat rendezni, csak nagy ritkán, kivételes alkalmakkor. Magyaró földdel rendelkező havasalji község, a férfi lakosság nagy része, a legények többsége *havasolásra* járt³, a leányok pedig a háború előtt *szolgálni* jártak: Szászrégenbe, Marosvásárhelyre és Besztercére, csak karácsonyra került haza a falu népe.

Minden sereg saját maga gondoskodott *táncosházról* és *muzsikásokról*. Ezért vezetőségre volt szüksége, akik czekeket a feladatokat elvégezhették. Egy sereg vezetősége a következő tisztségekből állt:

— az *öreglegény*, a sereg legidősebb korosztályából származott, aki a legtekintélyesebb szokott lenni, és aki személyesen foglalkozott a sereg költségvetésének elkészítésével, miután megfogadták a táncosházat és a muzsikásokat, és ennek alapján számította ki, hogy egy seregbeli táncoslegényre mennyi fizetség esik. Ő volt a sereg irányítója;

— a *kulcsár* volt a sereg pénz, és anyagi javainak kezelője;

— a *krajcáros* volt az, aki kántáláskor átvette a seregnek adott pénzádományokat, amivel majd elszámolt a kulcsárnak;

— két-két *vőfi* kellett seregenként, akik kántáláskor és almaöntéskor a sereg nevében beköszöntek rigmusos köszöntőjükkel;

— két-két *puhás* is kellett seregenként, akik kántáláskor átvették az adományozott *sereg-kalácsot* és az italféleségeket;

— 2-3 tagú volt a *bizottmány*, akik ellenőrizték a pénz és anyagi javak kezelését.

A fent felsorolt tisztségekből összetevődő *seregvezetőket* a seregbe tömörült legények maguk közül választották meg, és választás után mindeniket külön-külön *felverték*, ami abból állott, hogy mindeniket

egyenként körülfogták, ahányan csak köréje fértek, megmarkolták posztóruhájuknál fogva, és függőleges irányban magasba emelték, majd háromszor egymás után *talpravérték*. Ezzel hitelesítve volt a választás. Felverés után áldomást ittak a közösen összepótoltt pénzen vásárolt gabonapálinkából.

A következő héten leszerződtek a *táncosházat*, megfogadták a *muzsikásokat* és rákésültek az *elővasárnap*i bemutatkozó táncra, amit advent első vasárnapja előtti vasárnapon szoktak megtartani, ez tulajdonképpen a karácsony előtti ötödik vasárnapra esik. Ezt annak idején minden sereg megtartotta. A következő táncalkalom karácsony második és harmadnapján délután és este, valamint a Magyaron karácsony negyednapjának titulált *aprószentek napján* egész nap és este volt, mivelhogy ezen a napon nem volt templomozás. Ezután majd újévkor az éjfélti templomozás után és újév napján táncoltak, valamint húsvétkor és pünkösdkor a seregek kötelékében.

A korabeli *táncosházak* elrendezése és berendezése a következőképpen történt: a tágas *elsőház*ban körös-körül *széklábakra* fektetett *postadeszkából* ülőhelyeket rögtönöztek a táncbéli nézőközönség részére. Egyik első sarokban pedig *pódiumot* csináltak a *muzsikások* részére. A középső helyiség, az ún. *pítar* volt, az *átjáróház*, a *hátulsó ház*ban volt elrendezve a *szorítóház*, szintén körkörös ülőhelyekkel. A *kamarában* vagy a telken levő *kicsiház*ban, illetve *sütőház*ban rendezték be a raktárhelyiséget, néhány *szuszékkal*, a kántáláskor összegyűlt kalácsok és itálféleségek megőrzésére.

Táncba érkezéskor a fiatalok felső ruházatukat: a nagykabátokat stb. levetették, és megőrzésre átadták szüleiknek vagy ismerősöknek. Utána elvonultak a szorítóházba, ahol a leányok a legények ölébe ülnek, ölelkeznek, csókolóznak, és közben énekelnek. Néha táncszünetben társasjátékokat is szoktak játszani, mint például a *seggháznak* nevezett seggreverősdit, vagy *bakkugrást*.

Magyarón a táncrendet *párnak* nevezik, ami a régi szokás szerint a *szaporának* nevezett *fordulóval* kezdődött, ezt követte a *lassú*, amelyben a legények hangosan énekeltek, majd még egy szapora, és befejezésül a *karcsas* volt. A harmincas évek közepe táján divatba jöttek az ún. "úritáncok": a *valcernek* nevezett keringő, a *siminek* nevezett *cseszton*, *foxtrott*, a *rumba* és a *tangó*. Ezeket kezdetben egyik cigányprímás családjánál, meglehetősen titoktartás mellett tanították egyes legényeknek, akik fizetségül füstölt disznóhúst, szalonnát és egy-egy véka gabonát vittek, kezdve az 1909-béli legényekkel. A táncosházakban történő táncolásuk miatt bizony több esetben verekedésre is sor került, amikor a legénysereg esetenként két pártra szakadt: egyik kiálltotta

“Húzzad a simít”, a másik még hangosabban “Húzzad a szaparát”... A hagyományos népi táncok mellett majd csak az 1936-ban fölépített kultúrházban lett hivatalosan elismerve és táncrendbe sorolva: a kerिंगő, a simí-foxtrott, a rumba, a tangó és végül a csárdás. Ettől kezdve a népi táncok hagyományos táncrendje is változott az ún. *párban*: szapora, lassú, karcas és csárdás. Ez utóbbit nemzeti táncunknak tekintettük, és három változatban táncoltuk: lassúcsárdás, ugrálós, sebescsárdás és a cigánycsárdás, ebben a táncoló párok eleresztették egymást, a leányok kezeikkel szoknyáik szélét fogták, a legények pedig *pattyogattak*.

A táncrend kezdetén, amidőn megpendült a muzsika, a táncba induló legény fölkérte a leányt, egyszerűen: “Jüsz táncalni?” felszólítással, majd kézen fogva, vagy a leány derekát átkarolva mentek a szorítóházból az átjáróházon keresztül a táncosházba. Ahogy oda beérkeztek, a leány szembefordult a legénnyel, kezeit a legény vállára helyezte, az meg a leány derekát átkarolta két kézzel, jobbra-balra ringatózó, lassú sétáló léptekkel haladtak előre a megszokott helyükre, a zenekar közelébe vagy éppen szüleik elé, illetve közelükbe. Így vonulnak be sorra a táncoló párok, és miután elérkeztek a kitűzött táncoló helyükre, elkezdték a *siptelő* gyors fordulós *szaporát* táncolni, tánc közben elkezdik a leány forgatását pörgetését, *pattyogatások* és *lábtappintások* közben táncszókat *rikoltoznak*: *Ide lábam, nem ada, / Nem a szamszéd faluba, / Me' a szamszéd faluba', / Még a tyúk is mind kurva*, vagy: *Ez a kicsi szegelet, / Megér háramezeret*, és minden táncszó után kiáltják a *Happ, happ, happ-happ-happ!* csattanós befejezést. És így folytatódólagosan egymást követte az élcelődő, gúnyolódó, dicséző vagy éppen dicséző táncszók, azaz *rikoltozások* sorozata, amit a szapora mellett, a karcas táncolása közben is folytattak.

A harmincas évek vége felé már csak igen ritkán lehetett hallani egy-egy tánc közben rikoltozó legényt, az is leginkább kajánságból vagy virtuskodásból tette. Ezek is főleg élcelődő vagy gúnyolódó táncszók voltak, a jelenlevők felvidítására szolgáltak, mint ahogyan tette azt az 1915-ben született Nagy János *Marika* és barátja Vajda János *Mónár* (az én legényeskedésem idején, az 1935—1940 közötti években).

A *pár*, azaz a táncrend végeztével a táncoló fiatalok visszavonultak a szorítóházba. Ez a helyiség egyébként avégből is jónak bizonyult, hogy a *petrezsejmet áruló*, táncolni fel nem kért leányok nem voltak közszemlére kitéve. Ott üldögélték át a táncrend idejét. Szorítóházszerűséget még akkor is rögtönöztek, amikor a nyári táncokat csűrőkben rendezték. Ebben az esetben vagy az istállót, vagy pedig egy arra alkalmas színt deszkáztak el erre a célra. Még az 1936-ban fölépült kultúrházban is erre a célra használták az előteret, deszkával elkerítve. A

negyvenes évektől ez a szokás megszűnt, a fiatalok leginkább a táncterem hátsó részén tartózkodnak táncszünetben, majd tánckezdéskor ugyanúgy vonulnak előre, a zenekar körüli helyekre.

Minden táncalkalomkor volt egy-két párban *női válasz* is, amikor lányok kérték táncba a legényeket. Hasonlóképpen adtak egy-egy párt házásoknak is. Mindkét esetben az előző táncrendek végeztével kikiáltották, hogy: *a következő pár női válasz*, vagy: *a következő pár a házásoké*.

A legényesek közül egyrészt a kötetlen koreográfiájú *csürdögölő*-szerű pontozó dívott még a harmincas években, amelyet minden verbunkozó legény a maga rögtönözte figurákkal egyedül táncolt, vagy ketten, esetenként többen is, körben, egymással szembefordulva. Régebben, apáink idején, a kötött koreográfiájú, csoportosan táncolt, toborzó-szerű *huszárverbunk* és a *marosszéki verbunk* volt a közkedvelt legényes tánc, amelyet csoportosan, körben, egymással szembefordulva, egy ütemre táncoltak. Ezeknek a legényes táncoknak a felépítése általában a nyolcütemes zenei periódusokat követi, ámbar van közöttük eltérő szerkezetű is. A legényes táncokra táncalkalmakkor naponta egyszer-kétszer került sor, főként az éjféli tánc végeztével, amikor a hangulat és jókedv már a tetőfokára hágott. Egy-egy jó táncú verbunkozó (mint volt az én édesapám is, keresztkomájával Varga István Jánosé keresztapámmal), 30—50 szerkezetileg összetett motívumot is ismert, beleértve a különböző *kezdő-* és *jó néhány záró motívumot*. Napjainkban már nem verbunkoznak a legények, esetleg az idősebbek a lakodalmi táncmulatságokon.

A páros táncok és legényeseken kívül még két csoportos-társas táncot is ismertek Magyarón: egyik a *párnástánc*, amit főleg lakodalmak alkalmával szoktak táncolni az *Elvesztettem zsebkendőmet / Megver anyám érte, / Ki megkapta, adja vissza / Csókot adok érte!* illetve *Rengesd, Uram, a gyermeket, / Hogy menjek a bálba, / Ott vannak a szép legények / sarkantyús csizmába!* szövegű dalokra. Énekelve, összefogott kezekkel, lassú ütemben, körben haladtak, és a párnával vagy zsebkendővel érintett felet a kör közepére kérték, ahol letérdelve csókolták meg egymást, majd folytatódott tovább a tánc. A másik a *gólya* nevű tánc volt, amit ugyan párosan táncoltak, de a párok egymást követve, körbe haladtak a táncteremben a *Bevitték a mákostésztát kinn maradt a tál, / Engemet egy szőjke kislány forró csókkal vár! / Gólya, gólya, sárgalábú gólyamadár!* szövegű dallamra. Ez a tánc részben az udvarházaktól került ki, de az is feltételezhető, hogy a székely körvasút építéséhez hozott alföldi kubikosoktól öröklődött, mint nagyon sok műdalunk. A harmincas évek derekáig minden táncalkalomkor egyszer-

kétszer közszeretettel táncolták, azután teljesen kimaradt, és a mai fiatalok már nem is ismerik.

Szeretnék röviden szólni a *muzsikásoknak* titulált zenészekről, az úgynevezett *bandáról* is, amely négytagú szokott lenni: *prímás, kantarrás, cimbalmas* és *gardanas* (nagybögös). A magyarói zenészcigányok (úricigányok) közül a harmincas években mindig kikerült két-három *bandára* való, talán még négyre is a *Dénes Dani, Rípa Dani, Kicsi Stéfi* (Moldován) és *Sztójka Nenek-féle* bandákra alapozva, nem beszélve az onnan kiemelkedett és a szászrégeni bálházba került *Nagy Stéfi* (Moldován) úricigány-prímásról. Ezeket a zenészeket inkább alkalomadtán vették igénybe, vagy pedig ünnepek alkalmával a kisebb seregek fogadták meg őket, annál is inkább, hogy ezek román cigányok voltak, és nem ismerték legtökéletesebben a magyar népdalokat, táncdalokat. Ezért még apáink örökségeként a magyar péterlaki *Rác Samu* bandáját fogadták meg a nagyseregek részére, annak halála után örökbe fogadott fia az ún. *Bolond Jóska* lett az utódja. A harmincas években még ismertek voltak az idegenből fogadott zenészek közül a *Fehér Todor, Fekete Todor* és a *Vécsi Nagyszemű Jóska* híresebb cigányprímások bandája. A világháború előtti időkben pedig a disznajói *Móti* nevű híres cigányprímás bandája volt ismert, akinek nevét egyik legszebb régi lassú táncdallamunk őrzi: *Móti lassúja* címen. Abban az időben létezett a *Dámici bandája* is, aki a kicsi-seregeknek szokott muzsikálni, és onnan ered a *Dámici serege* elnevezés.

Táncbéli rikoltozások

A legényeseket, különösen a pontozót egymással vetélkedve táncolták, és közben rikoltoztak. Rikoltozás közben sorra kerültek a szerelmi, felvidítő, biztató, a táncoló legény búját-baját érzékeltetőek, és nem utolsósorban a fenyegetőző rikoltozások is. Így minden verbunkozó legénynek alkalma volt arra, hogy kimondhassa mindazt, ami a szívét nyomta. Minden táncszót a *Happ, happ, happ-happ-happ!* végződéssel fejeztek be.

Magyarón máig ismert és egykoron rikoltozott táncszókat jellegzetességük szerint hat csoportba soroltam be:

a) Biztatók és örömet kifejezők, a táncba való bevonuláskor:

- 1 *Ajtó megett vaslapát,
Hadd csókoljam meg a szád.*
- 2 *Aki nem táncol kedvére,
Maradjon a pár végére.*

- 3 Alig várom vasárnapot,
Hogy táncoljam ki magamat.
- 4 Ez a világ ügysem sok,
Éljék el az okosok.
- 5 Fakószekér, kenderhám,
Mind a kettő rossz szerszám.
Eladjuk a kenderhámot,
Eljünk egy kis jó világot.
- 6 Fehér fuszujkavirág.
Ne járj hozzám napvilág,
Inkább gyere sötétbe,
Hogy nézzek a szemedbe.
- 7 Félre bánat, félre bú,
Félre, aki szomorú.
- 8 Gyere, rózsám, a kútra,
Adj egy csókot az útra.
Gyere, rózsám, a csorgóra,
Adj egy csókat búcsúzóra.
— Neked csókat nem adok,
Nem a Te babád vagyok.
- 9 Hadd el, kislány, ne búsulj,
Úgyis megeszen a súly.
- 10 Húzzad, cigány, reggelig,
Kivilágos virradtig,
Míg a talpom elvásik.
- 11 Húzzad, cigány, amíg tudad,
Amíg elpattan a húrad,
Ameddig csak szusszal bírad.
- 12 Húzzad, cigány, azt a nótát,
Amelyiket parancsolják.
- 13 Ihaj, csuhaj, ihaja,
Mük nem halunk meg saha.
- 14 Járjad, ne hagy' magadat,
Forgassad a páradat.
- 15 Járd ki, lábam, járd ki most,
Nem parancsol senki most.
Az én lábam kijárja,
Ha a padló kiállja.
- 16 Lapi, lapi, cserelapi,
Gyere, rózsám, nálunk lakni,

- Ha nem jössz e' nálunk lakni,
Hervadj, mint a cserelapi.*
17 *Megérem még azt az időt,
Kereshetek más szeretőt.*
18 *Megéred még azt az időt,
Sírva mész el házunk előtt.*
19 *Szeress, rózsám, amég van kit,
Ha e' menyek, nem lesz akit.*
20 *Úgy várom a vasárnapat,
hogy mulassam ki magamat.*

b) Csendes, helyben tánc alatt mondottak, vidám és panaszos táncszók:

- 21 *Alig várom vasárnapat,
Húzassam e' a nótámat.*
22 *Árvacsihány a kert mellett,
Más ül az én babám mellett.*
23 *Bocskoromon tákon folt,
Három krajcár árú volt.*
24 *Cseremegi száraz patak,
Mit szólsz, rózsám, ha elhagylak?*
25 *Egyszer voltam nálatok,
Letörött az ágyatok.
Ripp-ropp ropogott,
Tetű, bolha szotyogott.*
26 *Éljen Kossuth, Éljen Bém,
Éljen, aki jó vezér,
Éljen a magyar vezér.*
27 *És az eső a nyomáson,
Ma van rajtam, holnap másón.*
28 *Este virágzik a tők,
Este siet minden dög.*
29 *Ez a kicsi szegelet,
Megér háromezeret.*
30 *Ha elmenyek a havasra,
Ki ügyel a galambamra.*
31 *Hej, Bukóvár, Bukóvár,
Be sok kislány megcsalt már.
Ha még ez az egy megcsal,
Megátkozom, hogy meghal.*

- 32 *Kék szemű lány csalogató,
Fekete szem ágyba csaló.*
- 33 *Kerek dombon kicsi ház,
Benne, rózsám, mit csinálsz,
Csinosítom magamat,
Várom a galambomat.*
- 34 *Megdöglött a suta juh,
Nem kell annak több sarjú.*
- 35 *Megérem még azt az időt,
Kaphatok egy más szeretőt,
Mert aki vót, nem vót jó,
Mint a fogatlan salló.*
- 36 *Minden rózsza kivirágzik,
Csak az enyém hervadozik.*
- 37 *Neked menjek, ne menjek,
Nekem biza ne gyere.*
- 38 *Nem kell nekem senki bűja,
Bár csak az enyém se volna.*
- 39 *Ne nézz úgy a szemembe,
Még halok szégyenembe.*
- 40 *Nézzél, rózsám, velem szembe,
Ha leültél az ölembé.*
- 41 *Singgel mérik a gyócsat,
Adjál, rózsám, egy csókat.
Mert idáig nem udtál,
De megszomorítottál.*
- 42 *Szoríts ingem tégedhez,
Téged pedig ingemhez.*
- 43 *Túl a vízen, meg innen,
Barna kislány integet,
Mi haszna, ha integet,
Ha ő túl van, s én innét.*
- 44 *Úgy el vagyok keseredve,
Balé vagyok mecsevedve.*
- 45 *Vécsiesen, gyócsingesen,
Ingem bizony ne csipdessen.*

c) Friss tánckor, forgatás-pörgetés, pattogatás és lábbal való tapintások alkalmával elhangzó táncszók:

- 46 *Egyik lábam szilágyi,
Másik magyarországi.*

- 47 *Ej, laboda, laboda,
Ide, lábam, nem oda.
Ide, lábam, nem oda,
Nem a másik faluba.*
- 48 *Fordicsd ide az orcád,
Hadd csókoljam meg a szád.*
- 49 *Gyere a mű házunkba,
Hájj vélem a pucikba.
Véled biza nem hálak,
Gyermekeket nem csinálak.*
- 50 *Gyere vélem a havasra,
Hájj vélem a kajibába.*
- 51 *Ide, lábam, nem oda,
Hátra van még a java.*
- 52 *Ide, lábam, nem oda,
Nem a szomszéd faluba.*
- 53 *Ide, lábam, nem oda,
Nem a hegyi faluba,
Mert abba a faluba,
Még a tyúk is mind kurva.*
- 54 *Kicsi nekem ez a ház,
Kirúgom az oldalát.*
- 55 *Lapi, lapi, cserelapi,
Fordulj, rózsám, hadd járjuk ki.*
- 56 *Nekem olyan feleség kell,
Hogyha beteg is, keljen fel.*
- 57 *Összeverem bokámat,
Forgatom a páromat.*
- 58 *Szenes csutak, száraz szalma,
Szebb a szőjke, mint a barna.*
- 59 *Szenes csutak, rövös tőke,
Szebb a barna, mint a szőjke.*
- 60 *Uccu, bocskor, ne suttagj,
Kicsi kislány, pisajagj.*
- 61 *Uccu, lábam, járd ki mast,
Nem parancsol senki mast.*
- 62 *Uccu, lábam, ne hibázz,
Kicsi nekem ez a ház.*

d) Cifrázás, ugrálás, szökellés és verbunkozás közbeni vetélkedők alatt mondott táncszók:

- 63 Addig nem megyünk haza,
Még a cigány jól húzza.
- 64 Állj vélem a karába,
Dugd az orrad ganéba.
- 65 A másét nem kívánam,
A magamét nem hagyam.
- 66 Az ajtóig meg vissza,
A szeretőm add vissza.
- 67 Azért adtam három pengőt,
Hogy a farod járjon rezgőt.
— Add vissza a három pengőt,
Mert a farod nem járt rezgőt.
- 68 Ej, laboda, laboda,
Ide, lábam, nem oda.
- 69 Ereszd el a hajamat,
Úgysem hagyom magamat.
- 70 Félre, bajusz, csókot kapsz.
Ha csókot kapsz, csókot adsz.
- 71 Félre a gond, félre bú,
Félre, aki szomorú.
- 72 Gyere, rózsám, a kútra,
Adj egy csókot az útra.
- 73 Hej, laboda, laboda,
Ne taposs a lábamra.
- 74 Happ, a Jézus csizmája,
Térdig érő a szára.
- 75 Hozzatok egy szalmaszálat,
Hogy fűjjam fel ezt a házat.
- 76 Kicsi nekünk ez a ház,
Rúgjuk ki az oldalát.
- 77 Kicsi kislány, ne sikócs,
Nálam vagyok az a kócs.
- 78 Kicsi róka, kicsi nyúl,
Még a pap is odanyúl.
Oda biza ne nyúljon,
Gyermeket ne csináljon.
- 79 Szembe, rózsám, ha szeretsz,
Ha nem, pedig elmehetsz.

80 *Tarcsd ide az arcádat,
Csókaljam meg a szádat.*

e) — Dicsérők, dicsekvők és hivalkodók, amiket egyesek saját maguk dicsérésére és mások bosszantására kiáltanak:

81 *A bokrétám havasi,
Szeret engem valaki,
De nem kérdi meg senki,
Hogy ki az a valaki.*

82 *A magyarri sűrű berek,
Ott terem az ügyes gyerek,
Ha Magyaró ne volna,
Ügyes legény sem volna.*

83 *A menyecske drága kincs,
Sohasem mondja, hogy nincs.*

84 *Aszalt szilva, hulló alma,
Szebb a szőjke, mint a barna.
Hulló alma, aszalt szilva,
A szőjkénél szebb a barna.*

85 *Az az igaz magyar vér,
Ki az ángyán végigér.*

86 *Az én komám úgy kijárja,
Az egészünket kivágja.
Összeveri bokáját,
Tele tojja gagyáját.*

87 *Az én pennám olyant ír,
Kilenc hónap múlva sír.*

88 *Az én szemem olyan kerek,
Ahányat lát, annyit szeret.*

89 *A felszegi legények,
Büszkélkednek szegények.
Pénzt kotorász a zsebébe,
Semmi sem kerül kezébe.*

90 *Büszke vagyok, nem tagadom,
Hányat tojok, neked adom.*

91 *Édes kincsem, drága kincsem,
Rajtad kívül senkim sincsen.*

92 *Egész éjjel nem aludtam,
A babámmal mulatoztam.*

93 *Egyenes vagy, mint a nád,
Rejám szabott az anyád.*

- Se nem kicsi, se nem nagy,
Éppen nekem való vagy.*
- 94 *Ez a kislány de csinas,
Szereti a cimbalmas,
Utánna a gardanas.*
- 95 *Ez a kislány jaj, be jó,
Jaj, be kedvemre való.*
- 96 *Ez az enyém, ez az egy,
Aki itt mellettem megy.*
- 97 *Ez az enyém, ez az árva,
Aki itt mast velem járja.*
- 98 *Ez az ügyes menyecske,
Kétszer adott az este.*
- 99 *Ez az ügyes menyecske,
Kétszer ígért az este.
Mégígérte, s nem adott,
Bizony isten becsapott.*
- 100 *Ezt a kislányt kísérgetem,
A fárságon el is veszem.*
- 101 *Fekete szem éjszakája,
Piras a babám orcája.*
- 102 *Három éjjel három nap,
Nekem s az én páromnak.*
- 103 *Három éjjel, három nap,
Nem elég a lábomnak.*
- 104 *Ha te tudnád, amit én,
Ki habája vagyok én.*
- 105 *Hozzatok egy szalmaszálát,
Hogy fűjjam fel a világot.*
- 106 *Jó kedvembe, örömembe,
Alig férek a hőrembe.*
- 107 *Kicsi tinó, nagy a járam,
Vót szeretőm tizenháram.*
- 108 *Kicsi csupar cseresznye,
Veled hálak az este.
Velem, biza, ne háljál,
Gyermeket ne csináljál.*
- 109 *Kicsi csupar nagy a füle,
Nem fér a habám zsebibe.
A füléből le kell vágni,
A babámtól el kell válni.*

- 110 Magyarói sűrű berek,
Ott terem az ügyes gyerek.
Más falusi sűrűtlen,
Ott terem az ügyetlen.
- 111 Magyarói sűrű csihány,
Ott terem az ügyes leány.
Más falusi sűrűtlen,
Ott terem az ügyetlen.
- 112 Magyarói sűrű berek,
Ott terem az ügyes gyerek.
Holtmarosi sűrűtlen,
Ott terem az ügyetlen.
- 113 Magyarói sűrű csihány,
Ott terem az ügyes kislány.
Disznajói sűrűtlen,
Ott terem az ügyetlen.
- 114 Nagygazda vót az apám,
Hej, be sokat hagyott rám,
Hat ökörnek kötelét
Meg egy vasvilla nyelét.
- 115 Nem ettem én ma egyebet,
Csak egy tányér aludtjeget.
Aztat is csak kalány nélkül,
Megélek a babám nélkül.
- 116 Nem megyünk innét haza,
Még a cigány így húzza.
- 117 Nincsen kenyér, nincsen só,
Nincsen feleségem jó.
Majd lesz kenyér, majd lesz só,
Lesz majd feleségem jó.
- 118 Nincs szebb virág a szekfűnél,
Nincs szebb leány a szőjkénél.
Nincs szebb virág a rózsánál,
Nincs szebb leány a barnánál.
- 119 Piros szekfű, buszujók,
A leányok, jaj, be jók.
- 120 Rókat láttam a kenderbe,
Szőrtarisznyát a pendelybe,
Violaszálat a gagyába,
Tegyük a szőrtarisznyába.

- 121 Rózsabimbó, mákvirág,
Kettőnkön áll a világ.
- 122 Széles patak, keskeny árok,
Én mér más leányhoz járok,
Mert aki vót, nem vót jó,
Mint a fogatlan szálló.
- 123 Széles patak, keskeny palló,
Nem vagyok én alábbvaló.
- 124 Tejet ettem pújszkáva',
Megnőttem ekkorára.
- 125 Tepsibe sült tejesmálé,
Az enyém szebb, mint a másé.
- 126 Tizenhárom récetojás,
Enyém az a zöld rokojás.
- 127 Túl a vízen meg innen,
Szőjke kislány integet,
De híjába integet,
Mert én oda nem megyek.
- 128 Túrót ettem, nem ordát,
Azé' nőttem ekkorát.
- 129 Uccu neki, bereki,
Aki legény vágjon ki.
- 130 Uccu, feketereitek,
Barna kislányt szeretek,
Ha barna is nem cigány,
Szeret engem igazán.
- 131 Úgy illik szádra a csók,
mint szegeletbe a pók.

f) Gúnyolódó és ironizáló, sértegető táncszók:

- 132 Aki nem tud rikóztatni,
Tanuljan meg sikóztatni.
- 133 A magyar leginyek,
Mint valami lepinyek.
- 134 A magyar menyecskék,
Szökdösnek, mint a kecskék.
Nagy cifrán felöltöznek,
S szó nélkül levetkeznek.
- 135 Eddig, rózsám, szerettelek,
Csókoltalak, öleltelek.

- Csókoljan má' kinek tetszik,
Me' nekem többet nem tetszik.
- 136 Én vagyok én, te vagy Te,
Ki a számár, Én vagy Te.
- 137 Ez a kislány, be finnyás,
Szereti is a primás,
Utánna a kantarás.
- 138 Ez a pár a legényeké,
Nem a házasebereké.
- 139 Ez a világ káposztalé,
Kolbász helyett tojom belé.
- 140 Ha úgy tudnál szítálni,
Mint a farod ricálni.
- 141 Kicsi legény kapaszkodik,
Kicsi lányhoz ragaszkodik.
- 142 Ha kicsinyek vagyunk is,
Kijárjuk azt mű ügyis.
- 143 Kiszáradt a borzafa,
Hunn hálunk az éjszaka,
Dezsőjéknél a padon,
A te csóré hasadon.
- 144 Magyarói menyecskék,
Ugrálnak. mint a kecskék,
Szeretjük mindig más,
Az uruk csak ráadás.
- 145 Megdőglött az öreg ju',
Nem kell neki több sarjú.
- 146 Szerettelek egy idejig,
Az ajtótó' a küszebig.
- 147 Szerettelek egy idejig,
Szeredátó' csütörtökig.
Má' ezután nem szeretlek,
Szárasszon e' a nagy hideg.
- 148 Szaricsd meg a derekát,
Háram kupa tejet ád.
- 149 Túrót etté' nyüvessen,
Vakaródzá' rühessen.
- 150 Túrós lepény, tejesmálé,
Szébb az enyém, mint a másé.

A fent felsorolt táncszókon kívül vannak olyan “zsírosok” is, amit nem bír meg a nyomdafesték. Ezeket kihagytam. Amint már jeleztem, a magyarói rikoltozásoknak egy másik válfaját a lakodalmi kurjantások képezik, amelyek ismertetése a lakodalmi szokásokhoz tartozik. Ez alkalommal csupán összehasonlításként szeretném megemlíteni, hogy amazok általában még *zsírosabbak*, mert a lakodalmi italozások jobban feloldják a legénység, de főképpen a menyecskék nyelvét. Erkölcösös régi öregeink sok ilyen zsírosnak vélt rikoltozó szöveget allegorikusan fejeztek ki, mint például *Rókat láttam a kenderbe, / Szőrtarisznyát a pendelybe. / Violaszálat a gagyába, / Tegyük a szőrtarisznyába! Ujú, jú-jú, jú!* ⁴

Jegyzetek

1. Coriolan, Suciú: *Dicționar Istoric al Localităților din Transilvania I. II.* 1967-ben kiadott *Helységnévszótár* szerint 1228-ban említik először “Mogorreuu” néven.

2. Részletesebb leírását lásd Palkó Attila—Zsigmond József: *Edesanyám rózsafája — részlet Magyaró monográfiájából* — Művelődés XXIV. évf. 1971/8.sz. 19—21.

3. Zsigmond József: *Havasolás* — Korunk Évkönyv 1979. 213—226.; és Palkó Attila: *Tutajozás a Maroson* — I.m.: 202—212., mely leírásokból megtudható, hogy Magyaró férfi lakossága a kevésnek bizonyuló és gyengén termő havasalji föld mellett havasalással és tutajozással foglalkozott évszázadokon át.

4. Bár a szokás maga elmaradt, a rikoltozások szövegei és azok töredékei még megőrződtek az idősebbek emlékezetében. Adatközlőink segítségével sikerült összegyűjteni a felkutatható rikoltozásokat és az ún. táncszókat, mely munkában különös figyelmet érdemel a néhai Szász Mihály Istváné Szász Ferenc Minya és Szász Andrásné Dali Kati Marika hozzájárulása. Ezeket kiegészítette a néhai idős Kocsis Miklós *Barabás* ilyen irányú jegyzetfüzete. Az így összeállított gyűjteményt a megfelelő szakirodalom és a helyi szokások figyelembevételével témakörökre csoportosítottuk, és sorszámozással soroltuk be, főleg az un. *Vasa-féle* eljárás után igazodva.